

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

606

שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • שמיני תשפ"ג

עץ חיים היא למחזיקים בה

יש דבר פשוט מאד, שהציבור כאן בודאי יודע את זה, שאין זמן של פטור מתורה, כמו שאמרו בגמרא (מנחות צט, ב) שאל בן דמה בן אחותו של רבי ישמעאל את רבי ישמעאל, כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו ללמוד חכמת יונית? קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפיק והגית בו יומם ולילה, צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית, ע"כ, וזהו דבר פשוט, אבל לא כולם יודעים את זה, שאין זמן של פטור מתורה.

ובאמת עסק התורה מעניין! ומושך! וכן כל דבר שהוא צורך האדם, הרי זה מושך אותו, וכגון מזון, שהגוף צריך את זה, ולכן אדם רעב ונמשך לאכול, ובורא האדם ברא אותו כך שיהיה רעב לאכול, כי אם לא היה רעב ורק היה אוכל מפני שצריך, כמו תרופה, אזי לפעמים לא היה זוכר שצריך לאכול והיה נחלש, ולכן ברא אותו הבורא עם טבע שיהיה רעב ומוכרח לאכול, וכן כל ענייני גשמיות הנצרכים לגוף, אדם רעב לאכול, וצמא לשותות, ועייף לישון, כדי שהגוף יחיה ויתקיים.

וכן גם ברוחניות, כדי שאדם יזכה לחיי נצח בעולם הבא, שעליהם נאמר (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה אלוקים זולתך, ברא הקב"ה את התורה עם טעם מיוחד, כמו שכתוב (תהלים יט, יא) ומתוקים מדבש ונופת צופים, ויש כל מיני טעמים בתורה, שנמשלה למים וליין, לדבש ולחלב, כדי שאדם יעסוק בתורה ויזכה לחיי הנצח של הנפש.

ולכן גם ימי בין הזמנים, אינם זמן של פטור מתורה. אבל למעשה זה לא מתקיים אצל כל הציבור, וברוך השם יש רבים מהציבור שעוסקים בתורה גם בבין הזמנים, ויש ישיבות בין הזמנים, אבל עדיין לומדים פחות מכל השנה, וחסרה זכות התורה, וכיון שחסרה הזכות בבין הזמנים תמיד היו אסונות, רחמנא ליצול שלא יהיו הלאה, וכך גם בתקופת בין הזמנים שבין תשעה באב לאלול, רחמנא ליצול היו אסונות, מפני שאין זכות התורה.

ומעשה שהיה עם הצדיק הידוע מנתיבות, הבבא סאלי, שפעם עמדו בצבא לעשות פעולה שיש בה סכנה, וניגשו קודם לשאול ולבקש ברכה מהצדיק, והוא שאל אותם באיזה זמן הם חושבים לעשות את הפעולה, ואמרו לו: בשעות הצהריים, ואמר להם כי אז זה לא זמן מתאים, ולא כדאי שיעשו אז את הפעולה, מפני שזו שעה שלא לומדים תורה בישיבות, שכל הבוקר לומדים עד מנחה גדולה, ואחר כך בשעות הצהריים נחים לפני סדר שני, ובשעות אלו של המנוחה אין זה זמן המתאים לזכות להצלחה בפעולה, רק בזמן שעוסקים בתורה. עד כדי כך, אפילו באותו היום שעסקו בתורה, זה תלוי באיזו שעה, ובשעה שעוסקים בתורה יש זכויות וסייעתא דשמיא להצלחה – בגשמיות, וכשלא עוסקים בתורה אין הזכויות.

ובנפש החיים שער ד' כתב על הפסוק (משלי ג, יח) "עץ חיים היא למחזיקים בה", כי התורה היא 'עץ חיים' ממש כפשוטו, וכמו אדם שנמצא בים ויכול לטבוע, אבל הוא רואה עץ צף על המים, והוא מחזיק את העץ ולא טובע, אבל אם יעזוב את העץ מיד יטבע ח"ו, כך זה בגשמיות וגם ברוחניות, התורה היא עץ חיים, וכשאדם מחזיק בתורה ודבוק בה אז אין היצר הרע שולט עליו והוא זוכה לחיי נצח, אבל אם הוא מפסיק מן הדבקות בתורה מיד יש יצר הרע, כי היצר הרע אינו ישן.

אבל איך עושים שתהיה דבקות בתורה ומה העצה לזה? בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין (קידושין ל, ב), תורה היא התבלין ליצר הרע, ובאגרת המוסר לרבי ישראל סלנטר כתב שכל לימוד תורה הוא תבלין, וגם מי שלומד פרק שור שנגח את הפרה זה סגולה להינצל גם מלשון הרע, אבל יש תורה מיוחדת שהיא יותר תבלין, תורת ספרי המוסר, שהם דברי תורה על יראת שמים, והם ממש תבלין ישיר נגד היצר הרע. ומה הפירוש 'תבלין'? כמו תבלין שנותן טעם באוכל, כך ספרי המוסר נותנים טעם ביראת שמים, וטעם בתורה, וטעם במידות טובות, על ידי לימוד המוסר מקבלים טעם בכל ענייני הרוחניות. ולא כולם יודעים את זה, לא כל הציבור יודע עד כמה שסדר המוסר הוא חיוני נגד היצר הרע, לזכות לחיי הנצח.

ויש כאלה שמפחדים מספרי מוסר, וכשרואים את כל החשבונות בחובות הלבבות, שלושים חשבונות שבשער חשבון הנפש, זה מפחיד אותם, ונרתעים מזה, אבל הרי זה התרופה! וזה ה'תבלין', שמביא לחיים מאושרים, וכבר סיפרתי מעשים שהיו בבעלי משפחה שלא היו לומדים מוסר, והתחילו ללמוד מוסר, ופתאום נהיה בבית אווירה אחרת לגמרי, אווירה נעימה, חיים אחרים, עד ששאלו אותם מהמשפחה מה קרה, מה זה וכיצד השתנה? ונתברר שזה הסוד, שהתחילו ללמוד מוסר, ועל ידי זה החיים נעשו מאושרים, אשריך בעולם הזה, וכמו שאמרו בפרקי אבות (ו, ד) שאשריך בעולם הזה הוא רק על ידי 'בתורה אתה עמל', וגם ספרי המוסר הם דברי תורה, המביאים לחיים מאושרים.

ואמרו באבות שם כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה וכו', והיינו במיעוט תענוג, שזה אחד מן הארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, ומיעוט תענוג זה לכתחילה! שבזה זוכים להצלחה בתורה, ואילו על תענוג שלא לצורך כתוב באגרת הגר"א שכל הנאות העולם הזה יהפכו בקבר למרה, הנאות העולם הזה שלא לצורך הרוחניות הם גיהנום, וכן כתב גם המסילת ישרים בפרק הראשון, שאדם צריך שכל המעשים שהוא עושה לצרכי הגוף יהיו עם כוונה רק לפי הצורך בשביל עבודת השם, לעשות רצון השם, ואמנם זוהי מדרגה שאינה פשוטה. ומן השמים יתנו סייעתא דשמיא להיות במדרגות האלה של המסילת ישרים, ונזכה כולנו כל כלל ישראל לאשריך בעולם הזה.

* מדברי רבינו שליט"א בשיחת החג בביתו, יום שני ד' חול המועד פסח.

מדרגת האמונה – הכרה בחסדי שמים

מדברי רבינו שליט"א בשמחת חתן וכלה, ניסן תשפ"ג

הזכויות הגדולות ביותר זה מדרגת האמונה, להאמין באמונה שלמה שכל הטובות שיש לאדם הם רחמים וחסדים ולא טבע, ואנו מאחלים לחתן ולכלה ולכל כלל ישראל שיזכו למדרגת האמונה הזו.

*

"וחסד השם מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנינים" (תהלים קג, יז). יש חסד ויש צדקה, 'חסד' זהו דבר שלא מגיע לאדם, אלא נותנים לו בחסד, ו'צדקה' זהו דבר שמגיע בדיון, בצדק.

וחסד השם על יראיו, מה שאדם מקבל עבור יראת שמים זה חסד, כי הוא חייב ביראת שמים, וכיון שהוא חייב אם לא יקיים הרי זה פשע, ולא מגיע שכר עבור מה שאינו פושע, ולכן מה שמקבל סייעתא דשמיא עבור יראת שמים, אינו מגיע בדיון, אלא חסד. אבל צדקתו לבני בנינים, מי שהוא במדרגה של יראת שמים שמשפיעה גם על בני הבנים, זוהי כבר מדרגה גדולה מאד שמגיע עבורה בצדק, ולא רק בחסד.

וצריכים להרגיש את החסד, שכל דבר טוב שיש לאדם, בגשמיות או ברוחניות, זה לא מגיע לו, וכבר נאמר מי הקדימני ואשלם (עיין ויקרא רבה כז, ב), כי כל מה שאדם עושה, מן השמים נתנו לו את החיים ואת הכוחות לזה, וכל מה שהוא חי זה חסד השם, איך הוא נולד, וכיצד הוא חי, ומהיכן כל הכוחות שלו, הרי זה מן השמים, ואם הוא מקבל הוא חייב!

וזוהו שאנו אומרים בתפילה "השם שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", שפתי תפתח – מה שאני מדבר, זה השם, חסד השם שנותן לי את כוח הדיבור, וממילא מה צריך לדבר? תהלתך! השם זה אל"ף דל"ת, אדון, ואם לאדון יש עבד שלא יכול לדבר, והאדון נותן לו את הכוח לדבר, מה ידבר העבד? איזה דיבור? מהו הדיבור הראשון? פי יגיד תהלתך! כי אתה נתת לי את כוח הדיבור, ואני חייב להשתמש עם כוח הדיבור לכבוד שמים.

ואמנם אין זה פשוט לזכות למדרגה הזו, להרגיש שהשם שפתי תפתח, שכל מה שאני מדבר זה לא כוח שלי אלא חסד השם, ולהרגיש שזה מחייב אותי. וכך גם כשיש שידוך ברוך השם, זה חסד ולא בדרך הטבע, כמו שאמרו (מו"ק יח, ב) מהשם אשה לאיש, וצריכים להבין את זה ולהאמין בזה, שיהיה ברור, ולעשות מה שזה מחייב אותנו, כבוד שמים! יהי רצון שנזכה כולנו לקיים מה שאנו חייבים לעשות לכבוד שמים.

שרו עכשיו את מה שאומרים בנוסח התפילה "הטוב כי לא כלו רחמין והמרמס כי לא תמו חסדיך". והנה להאמין בזה בשלמות, זוהי מדרגה גדולה מאד, להאמין באמונה שלמה שכל הטובות הם חסד ורחמים, וכל דבר טוב שיש לאדם אינו טבע אלא חסד ורחמים, זה לא פשוט.

וזה נגד הטבע ומדרגה גדולה מאד, להאמין שכל מה שהיה עד עכשיו, וכל מה שיש עכשיו, כל פרט ופרט, הכל חסד ורחמים מן השמים ולא טבע, וגם מה שאדם נושם אינו טבע אלא חסד, כמו שאמרו (בראשית רבה יד, ט) על כל נשימה ונשימה צריך להודות ולקלס לבורא.

ולא סתם לדעת שזה כך, אלא להאמין בזה באמת, כידוע שיש הרבה דרגות באמונה, ומרן החזון איש אמר פעם על שלושה מגדולי המוסר: שאצל אחד האמונה היא 'בראש', שהראש תפוס באמונה, ואצל השני האמונה היא 'בלב', שהלב מלא אמונה, ואצל השלישי עוד יותר, האמונה היא 'בחוש', כמו דבר גשמי, שרואים בחוש!

ובנפש החיים שער ג' ביאר את הפסוק (ישעיה מ, ה) "ונגלה כבוד השם וראו כל בשר יחדיו כי פי השם דיבר", כי לעתיד לבוא כשיתגלה כבוד השם ותהיה האמונה גלויה, כולם יבינו ויראו בחוש שכל מה שאנו רואים בבריאה הוא דבר השם, וכשרואים שמש וירח וכל דבר שקיים בבריאה – זהו דבר השם המחדש וממציא את זה בכל רגע, כמו שאומרים בתפילה המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשי בראשית, שבכל רגע ורגע הבריאה מתחדשת ברצון השם, ולעתיד לבוא יכירו ויראו זאת בחוש, בעיני בשר! וראו כל בשר יחדיו כי פי השם דיבר.

והאמונה הזאת אינה פשוטה, והיא מדרגה גדולה מאד, נגד הטבע, ויש בזה עובדות ממעשי הגדולים, שהיו בעלי מופת מצד האמונה שהייתה אצלם בחוש, והם יחידים סגולה שהיו במדרגה זו של האמונה בחוש, וכמו שכתוב בשולחן ערוך (או"ח צח, א) לגבי תפילה, שהיו מתפללים בהתפשטות הגשמיות וקרוב למעלת הנבואה, וכבר סיפרנו בזה עובדות מגדולי ישראל גם בדורות האחרונים, שהתפללו כך, בביטול כל החושים הגשמיים, וכשדיברו אליהם בשעת התפילה הם לא שמעו! עד כדי כך שייך מדרגות באמונה. אבל הם מדרגות גבוהות מאד.

והשב את העבודה לדביר ביתך

שיהיה אכפת לו, ויבקש מכל הלב על זה, ונתבונן האם באמת זה כך, וכי אכן אכפת לנו ממה שאין בית המקדש, הרי נדמה שחיים בטוב בלי בית המקדש, ולא מרגישים כל כך את החיסרון.

והיו דורות שהרגישו את החיסרון, כמו שמובא במשנה ברורה בסימן ק"פ מעשה שהיה בדור שאחרי החורבן שאחד ברח ברכת המזון, וכשהגיע לברכת בונה ירושלים, נזכר בחורבן ודקר עצמו עם הסכין מרוב צער. וזה אחד הטעמים שמורידים את הסכין מעל השולחן לפני ברכת המזון.

ועוד מובא בגמרא כתובות דף ס"ב מעשה ביהודי וגוי שהלכו בדרך, והיהודי הלך יותר מהר, כי היה לו יותר כוח, ורצה הגוי ללכת איתו, אך לא היה יכול להשיגו, ומה עשה? הזכיר ליהודי את החורבן, שעל ידי זה יצטער ויחלש מכוחותיו. זו הייתה המציאות, שהרגישו כזה צער מזכירת החורבן, עד שנחלשו הכוחות מזה.

ובזמננו איננו מרגישים כל כך את החיסרון, אבל בית המקדש השפיע השפעה של קדושה ורוחניות על כל העולם. וזה חסר לנו. ועל זה אנו מבקשים ומתפללים, והשב את העבודה לדביר ביתך!

[ובפעם אחרת סיפר רבינו שליט"א מעשה שהיה עם מרן החזון איש שישב פעם בשמחה, ושרו שם 'יבנה המקדש' בניגון וברגש זמן רב, ואחד המשתתפים חשב שזה מפריע למרן, ושאל אולי כדאי שיפסיקו לשיר, ונעה מרן 'הרי הם בונים את בית המקדש', ולא הייתה דרכו לומר בדיחות, אלא כך האמת, שאם שרים יבנה המקדש, זוהי תפילה עם רגש שמבקשים ומתפללים על בנין בית המקדש, והתפילה יכולה לעזור].

מתוך דברים בסעודת ההגה, יו"ט ראשון של פסח

מה ששרו "והשב את העבודה לדביר ביתך", הרי זו תפילה ובקשה שייבנה בית המקדש, עם עבודת המקדש, עבודת הכהנים בבית המקדש, ואנו מבקשים כן בכל יום בנוסח התפילה, והשב את העבודה לדביר ביתך, ומדוע מבקשים כן? סימן שהתפילה יכולה לעזור. וזהו כוח התפילה, שיכולה להביא לבנין בית המקדש, כמו שאמר רבי ישראל סלנטר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת. ואפילו תפילה בלב היא גם כן תפילה, ואמנם לצאת ידי חובת תפילה שלוש פעמים ביום צריכים תפילה בדיבור, אבל בנוסף לזה אפשר לבקש גם בלב, והתפילה עוזרת.

וכבר סיפרתי, ואולי כדאי לחזור בשביל אלו שלא שמעו, מעשה שהיה ביהודי מחוץ לארץ שלא היה מאמין, והגיע לבקר בארץ, והלך אל הכותל המערבי, ושם התעורר והתחיל לחשוב שאם אכן האמונה היא אמת, הוא רוצה שמן השמים יעזרו לו לידע זאת, ומיד באותו הרגע שחשב כן ניגש אליו אחד מן הפעילים המחזירים בתשובה ושאל אותו אם הוא רוצה לדעת מה היא יהדות, זהו כוח התפילה על רוחניות אפילו בלב.

ועוד מעשה שהיה בצעירה יהודייה אחת מחוץ לארץ שהלכה אל הכומר וביקשה לשמוע ממנו מה זה נצרות, והכומר אמר לה הרי את יהודייה, לכן קודם ותבררי על היהדות ואחר כך תבואי אלי, והיא עשתה כדבריו, וכששמעה מה היא יהדות חזרה בתשובה ולא הלכה עוד אל הכומר. והיא זכתה לזה בסייעתא דשמיא מפני שרצתה לדעת את האמת, והלכה לכומר כי בטעות חשבה שאצלו תשמע את האמת, אבל כיון שביקשה את האמת זכתה לסייעתא דשמיא שיאמר לה לברר על היהדות.

ועל כל פנים אם אדם מתפלל ומבקש על רוחניות, אמר רבי ישראל סלנטר כי בדוק ומנוסה שהתפילה עוזרת. אבל צריך שבאמת זה יכאב לו!

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת **נעמי מילר** ע"ה
בת ר' יוסף ז"ל
נלב"ע כ"ו ניסן תשע"א - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת **יוכבד הלוי** ע"ה
בת הרה"ח ר' משה יהושע העשיל ז"ל
נלב"ע כ"ו ניסן תשע"ו - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון
רבי **רפאל ישעי' קרביץ** זצ"ל
בן הגאון רבי **שאל** זצ"ל
נלב"ע כ"ז ניסן תשע"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הר"ר **עוזיאל מנחם** ז"ל
ב"ר נתן ז"ל
נלב"ע כ"ג ניסן תשע"ו - תנצב"ה

מנחת דבר פרשת שמייני

מרבניו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

ויקרבנו בני אהרן את הדם אליו ויטבל אצבעו בדם (ט' ט')

בקרבן עולה וכן בשלמים, נאמר וימציאו וכו'. והענין פשוט, דחטאת דינה בטבילת אצבע, א"כ לא הוצרכו אלא לקרב את הדם אליו והוא טבל את אצבעו והזה על המזבח, אבל בעולה ובשלמים דדין זריקתם מתוך הכלי שפיר שייד לשון וימציאו, שהמציאו ונתנו לידו את הדם כדי שיזרק מתוך הכלי כמשפט. ופשוט. אח"כ שמעתי שהנצי"ב זצ"ל כ"כ בהעמק דבר.

ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו ולא תמותו (י' ו')

כתב הרמב"ן הנה בני אהרן הכהנים המשוחים, אע"פ שהם כהנים הדיוטים עשה דינם בימי המלואים כדין משוח מלחמה לדורות שהוא אינו פורע ואינם פורם ולא מיטמא לקרובים ככהן גדול, אבל אינו מקריב אונן, וגם הם לא הקריבו באותו היום, כמו שדרשו (זבחים ק"א) הן היום הקריבו את חטאתם, וכי הם הקריבו שהם הדיוטות אני הקרבתי שאני כהן גדול והנה בכל המקרה הזה לא נתבטל דבר במלואים, שכבר קרבו הקרבנות, ולערב אכלום כולם הראוי לאכילה ואפשר שיהיה זה כל ימיהם באלעזר ואיתמר שיהיה דינם כמשוח מלחמה, בעבור שנמשחו בשמן המשחה, ויהיה זה טעם כי שמן משחת ה' עליכם, ולכא' משמע דאין זה מדין הוראת שעה.

ויל"ע בכהן משיח שעבר ממשחתו ע"י הסתלקות בפה, יעו"י תוס' יומא י"ב ב', אי שרי בה' דברים, מי גרע מאלעזר ואיתמר, ויש לחלק, וצ"ע בסוגיא בפ"ג דהוריות. וכן יל"ע במשוח מלחמה שהעבירוהו, (כמבואר בתוס' ישנים יומא ע"ג א' שאפשר להעבירו), וצ"ת.

יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד (י' ט')

כתב הרמב"ם דאף בזמן הזה אסור לכהן לשתות יין, אם מכיר את משמרתו שמהרה יבנה המקדש ויצטרך לעבוד, ובגבורת ארי תענית י"ז הקשה דלאחר זמן תמיד של שחר יהי' מותר לו לשתות דהא כיון שלא הקריבו התמיד בטלה עבודה של אותו היום דאין מחנכין המזבח אלא בתמיד של שחר, יעו"י מנחות מ"ט. ואמנם כתב החזו"א מנחות ס"ו ל"ס ס"ק ה' שאין זה הלכה שהמזבח מתקדש רק בתמיד של שחר, אלא שהוא הלכה שכך יהי' הסדר שאין מקריבים קודם תמיד של שחר, אבל אחר זמן התמיד יכול להקריב עליו קורבנות אחרים.

ובגליון רעק"א לרמב"ם פ"א מה' ביאת מקדש הקשה על טעם שכתבו הראשונים שאין אנשי משמר מותרין בשתית יין אף בלילה משום דאיכא הקטרת אימורין כל הלילה, והקשה דא"כ בליל שבת דאין מקריבין אברי חול קריבין בשבת לישתרו בשתית יין, ומתני' פסיק ותני דבכל הלילות אסורים. ויש לדון למש"כ תוס' שבת כ' א' בשם ריב"א דבאברי חול שמשלה בהם האור שרי להקריבם בשבת א"כ משכח"ל עבודה בליל שבת.

ובמש"כ הרמב"ם לאסור רק בכהן המכיר את משמרתו, ילה"ק לפי מש"כ המג"א ס'י' שד"מ סק"א לענין מהלך במדבר ואינו יודע מתי שבת, דאין יכול לילך אחר רוב ימים שהם ימות החול, מפני ששבת הוא קבוע ובקבוע אין הולכין אחר הרוב, ופירש המשנ"ב דחשוב קבוע לפי שהוא מינכר לכל, ולפי"ז הכ"נ גבי כהן שאינו מכיר את משמרתו שאסור לו לשתות יין לעולם שמא היום הוא משמרתו, ומהרה יבנה המקדש, ולכא' שיוכל לילך בתר רוב ימים, וכאן אינו ניכר לכל ולא הוי קבוע, וצ"ע.

ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף (י' ט"ז)

ברש"י מיתיי פלוגתא מפני מה נשרפה יש אומרים מפני טומאה שנגעה בו נשרף ויש אומרים מפני אנינות נשרף, ויל"ע למ"ד מפני טומאה נשרפה לדעת הרמב"ם פ"א מטומאת אוכלין ה"ב ופי"ב ה"א דהכשר לקבלת טומאה צריך שיהי' לרצון הבעלים אבל אדם אחר שאינו הבעלים לא מהני רצונו א"כ היאך הוכשרה החטאת לקבלת טומאה [ובשלמא קדשים קלים לריה"ג דהוי ממון בעלים שפיר שייד הכשר לדעת הבעלים, יעו"י קצוה"ח ס'י' ת"ו, אמנם צ"ע מה נאמר לרבנן דריה"ג, והיאך יתיישב קרא לדידהו] והא חטאת קדשי קדשים ואין להם בעלים ומאן חשב עלי' להכשירה לקבלת טומאה. וי"ל למ"ד חיבת הקודש מכשרת מדאורייתא א"ש דאי"צ הכשר לדעת הבעלים. ועוד אפ"ל דבאמת אי"צ דעת של הבעלים הממוני על האוכל אלא סגי במי שיש לו זכות אכילה (וכמש"כ החזו"א ב"ק ס'י' י"ח סק"ה ד"ה שם ואפ"ה לענין חילול מע"ש ונטע רבעי ע"י מי ששליט על הפירות לאוכלם ברשות בעלים) וממילא א"ש דבחטאת שהכהנים יש להם זכות אכילה בבשר החטאת ממילא הם יכולים לחשוב בה ולהכשר לקבלת טומאה. ועוד י"ל דמשקין טמאין מטמאין לרצון ושלא לרצון וא"כ איכא לאוקמה דנטמאה החטאת במשקין טמאין. ועוד י"ל לדעת רשב"ם ב"ב צ"ז א' ד"ה לא צריכא וכו' דדוקא הכשר ע"י מים צריך שיהי' לדעת בעלים אבל שאר משקין מכשירין אף שלא לדעת וא"כ א"ש. ועוד י"ל דהוכשרה במי חטאת שהם מטמאים מה"ת.

הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם לפני ה' ותקראנה אותי כאלה ואכלתי וגו' (י' י"ט)

פרש"י אמר לו אהרן וכי הם הקריבו שהם הדיוטות אני הקרבתי שאני כה"ג ומקריב אונן, ווא מדברי הגמ' זבחים ק"א א'. וכונת הכתוב לפי"ז, הן [פי' הם אלא שדבר בלשון נקבה, וצ"ב] היום הקריבו [בלשון תימה]. וקיצר הכתוב ולא אמר מסקנת הדבר והלא אני הקרבתי. ויל"ע לפי"ז דא"כ אמאי הזכיר הכתוב "חטאתם ואת עולתם" והיינו קורבנות היום דבריש הפרשה [והתיחסות "חטאתם ואת עולתם" לאלעזר ואיתמר, אפשר משום דבהם נתחנכו להקרבה, שאע"פ שלא היו שם אלא קורבנות אהרן וקורבנות העם, מ"מ כיון שבהם נתחנכו בני אהרן שפיר מצי ליחסם אליהם שאי"ז ייחוס הבעלות אלא ייחוס ההשתייכות שבהקרבנות].

ואטו בהו איירינן והא לא איירינן אלא בשעיר ר"ח שרק הוא נשרף בלבד כמש"כ רש"י בפסוק ט"ז וכדאיתא בגמ' הנ"ל ועליו קאי שאלת משה שמא באנינות הקריבוה ומה ענין תשובת אהרן וכי הם הקריבו את חטאתם ואת עולתם דהא לא בהן איירינן. ועוד קשה משה"ק הרמב"ן הא קורבנות אלו הוקרבו לפני מות נדב ואביהוא [ואע"פ ששעיר ר"ח שעליו הנידון אפשר שלאחר מיתתם הוקרב, מ"מ קושיית הרמב"ן הוא כדכתבינן משום דבכתוב הוזכרו קורבנות אלו. ועוד יש לדון דלכאורה שעיר ר"ח הו"ל להקריבו לפני קרבנות היום משום דתדיר וש"ת תדיר קודם. ועי' [ועי' תירוצו. ועוד צ"ע היאך אמר אהרן וכי הם הקריבו והלא אני הקרבתי, והיאך אפשר לומר כן הא מקרא שלם נאמר ויקריבו בני אהרן וימצאו בני אהרן ולכאורה הא הו"ל עבודת הולכה אשר פסול בה אונן כדתניא בזבחים י"ד א'-ב' והיאך אמר אהרן שהם לא??? הקריבו דמה לי זריקה מה לי הולכה בתרוייהו פסל הקרבן אי עשאו אונן. [א] לא שאין משמעות לשון רש"י בזבחים ק"א א' ד"ה משה וכן בדף ט"ז א' עיי"ש, אולי אפשר ה' לומר [...] את שאין כוונת חז"ל לומר דלשון הן האמור בפסוק הוא לשון הם וקאי על בני אהרן [...] כונת הכתוב אלא כמשמעו הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם.

פרוש ב' היום לא הקריבו בני אלא את חטאתו ואת עולתם דהיינו קרבנות היום המוזכרים בראש הפרשה [ונראה דחטאתם היינו בין העגל ובין השעיר, וכן עולתם קאי בין עולת אהרן בין עולות העם. ומיהו לא הזכיר שלמים ועי']. ותקראנה אותי כאלה, דהיינו דמיד לאחר הקרבנות מתו נדב ואביהוא כמשמעות הכתובים, ולא סיים הכתוב את הדברים דהיינו דלאחר מיכן לא הקריבו בני אהרן את שאר הקורבנות אלא אהרן, ונמצא ששעיר ר"ח הוקרב ע"י אהרן. [ו] תשובתו: הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם – בלבד, ותקראנה אותי כאלה – ולכן לא הקריבו יותר לפי שהם אוננים ורק אני שהותר [לי] הקרבתי. וא"ש כל הקושיות.

זאת החיה אשר תאכלו (י"א ב')

כתב הרמב"ם (בפ"ב ממאכל"א ה"ג) וז"ל הרי מנה הכתוב שבעת מיני חיה ואמר בהן זאת החיה אשר תאכלו הא כל שהוא חוץ מהן לא תאכלו. וא"כ לא בשם אדם הוא תלוי אלא כל בע"ח שאינו במיני החיה.

ובמשנה אחרונה פ"ק דכלים משנה א' כתב דכיון דנפל לא מיקרי אדם ואינו מטמא, אפשר דבשר נפל מותר באכילה, דאפי' למ"ד דבשר אדם אסור מה"ת זה לא מקרי אדם, וקשה אטו אדם כתיב, ואין לתרץ שהרמב"ם פתח האדם אף על פי שנאמר בו ויהי האדם לנפש חיה אינו מכלל מיני חיה בעלת פרסה כו' אבל אסור הוא בעשה שהרי מנה הכתוב כו', ומעתה רק מפני שהאדם הוא נפש חיה יש בו עשה זה, שלא הותר עם מיני החיה. אבל הנפל כשם שאינו אדם אינו נפש חיה, וכלל אינו במשמעות הכתוב ומיעוטו, זה אינו דיש לשאול לדבריו מה דין נפל דחי' ובהמה טמאה מי ליכא בהו האי עשה, (ואת"ל יש בה דין יוצא (ואכ"מ), יל"ד כן גם באדם). והאם יש לחלק בזה.

ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו (י"א י"א)

הרמב"ם בפ"ב ממאכלות אסורות הי"ב כתב דלאו זה אינו בחיות היסרק אם הם בצורת דג, וחיות הים יש לאו אחר אל תשקצו וגו' ואינו עובר על לאו זה בחיות הים, וגם בצורת דג אינו עובר רק בלאו זה דמבשרם לא תאכלו, ועי' בפרי חדש מה שהשיג עליו.

וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ החלד והעכבר והצב למינהו (י"א כ"ט)

בחולין קכ"ז א' הצב למינהו להביא הערוד, ופירש רש"י שם שערוד הוא מן הצב ומן הנחש הוא בא. וצריך לומר שאינו בכלאיים בעלמא, אלא כמין חדש הוא, [ועי' בגמרא שם דהוי נס בתוך נס], ומטמא בכעדשה אחת, ולא בעי ב' עדשות, גם למ"ד חוששין לזרע האב, דקים לי' לחז"ל שהוא נחשב ממין הצב.

וכי יפל מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא (י"א ל"ז)

כתב הרמב"ן בטעם ההכשר בעבור כי לכולך השרץ והמטמאים ידבק במאכלים בלחות ולא כן ביבשים ועשתה התורה הרהקה יתירה לטמא המוכשרים במים וניגבו שלא ניתן דברינו לשיעורין.

ופירושו, החלק הנפרש ממנו והוא כמלכלך הדבר שנדבק, טימאה התורה האכל מפני שהטומאה נדבקת נשאת שם [ועי' רמב"ם סוף הלכות מקואות], ואמנם הכלי חרס שהוזכר קודם לכאן לא שייך.

פרפראות לחכמה

חידה לפרשת שמני - היכי תימצוי שאדם לא ישאל טל ומטר בתפילה בזמן שחייבים לשאול ואעפ"כ יצא בדיעבד?

תשובה על החידה לפרשת צו - היכי תימצוי שאדם יתחייב בלי"א א' דפסח לאכול כזית מאחת מב' המצות העומדות לפניו, אע"פ שכשנאחת (מסויימת) מהם בלבד נמצאת לפניו הי' פטור מלאכול ממנה (לחדא שיטה)? **תשובה** מי שהי' לו ג' חבילות מצה ופרשה חצי חבילה, ונודע שא' מהם לא נאפתה לשם מצות מצה, ואכל כזית מזו שלא פירשה אינו חייב לאכול עוד הפעם מהפורשת גם להפ"ח (יעוי' ש"ש שמעתתא ד' ג') ואם יש לו מצה אחרת שודאי נאפתה לשמה חייב לאכול ממנה, אמנם יכול לאכול גם מהפורשת (ויצא ידי חובתו ברוב אף במקום שיש ודאי). עוד כיו"ב ב' חכמים שכ"א הורה על אתרוג אחר והיתה בהם אותה שאלה, זה הורה לפסול וזה הורה לכשרות, אם אין אתרוגים אחרים יכול ליטול איזה שירצה (ודו"ק לענין ברכה), דממ"נ אין א' כשר יותר מהשני. ואם יש אתרוגים אחרים אם נטל הנפסק לכשרות שוב א"צ ליטול עוד א' ואם נטל הנפסק לפסול צריך ליטול אחר.

נודה מאד לכל מי
שיכול לסייע בכיסוי
הוצאות ההדפסה.
להנצחות
לפי "נ וכו"ב,
בא לפנות למייל
mdh036194741
@gmail.com

דברי השירה

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (זכרים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ 'דברי שיר' ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת שמיני

ביאור נפלא בקרבן אהרן לכפר על העגל

כתוב בתחילת הפרשה (ט' - ב', ג') "ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה, ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעלה".

הנה בקרבנות של אהרן מצינו שהעגל בא לחטאת, ולעולה הביא בהמה אחרת, ואילו בקרבנות של בני ישראל מצינו שהעגל בא לעולה, ולחטאת הביאו בהמה אחרת, ויש להעיר מה הטעם בזה.

וכתב הכלי יקר, דהנה בחטא העגל בני ישראל חטאו שעבדו ע"ז והחטא שלהם היה גם במעשה וגם במחשבה, שנתכוונו לעבוד ע"ז, אבל מה שאהרן עשה את העגל הרי ודאי לא חטא במחשבה, שהרי לא נתכוון לשם ע"ז, וכל חטאו היה במעשה שעשה בפועל, שעשה את העגל, וכמו שמשמע בפסוק (שמות ל"ב - ל"ה) על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן, שכוונת הפסוק לומר שאהרן חטא רק במעשה ולא במחשבה.

והנה קרבן חטאת מכפר על חטא המעשה, ועולה מצינו שמכפרת על ההרהור והיינו על המחשבה, ולכן בני ישראל שהיו צריכים לכפר גם על המחשבה הביאו עגל לכפרה על חטא העגל לקרבן חטאת, אבל אהרן לא היה צריך כפרה על המחשבה בחטא העגל שלא חטא במחשבה, והיה צריך רק עולה לכפר על המחשבה, ולכן העגל שלו היה לעולה.

ועל דרך זו מבאר בספר מנחת יehודה על התורה מה שאצל אהרן הקדים חטאת לעולה אע"פ שבע"ז מקדימים את העולה לחטאת, כיון שבכל מקום שמביאים קרבן על ע"ז מכפרים תחילה על המחשבה ואח"כ על המעשה, אבל אהרן לא חטא כלל במחשבה אלא רק במעשה, ולכן מקדים את החטאת שהיא מכפרת על המעשה, והעולה לא היה לכפרה על העגל.

וראיתי בספר להתעדן באהבה שדקדק את כל זה בלשון רש"י שכתב (בד"ה קח לך עגל) "להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה", ומדויק מרש"י שכתב מעשה העגל שעשה, שכל החטא שלו היה במעשה שעשה, אבל לא במחשבה.

.....

על האדם לעשות מה שמוטל עליו

"וידום אהרן" (י' - ב').

מובא במדרש פליאה מה היה לו לומר, וביום השמיני ימול את בשר ערלתו. והדברים תמוהים.

ומובא בקונטרס פניני יצחק על התורה (להגאון רבי יצחק פרוינדליך זצ"ל) בשם הגאון ר"י מקטונא זצ"ל, דהנה אמרו חז"ל שהסיבה שהאדם לא נולד מהול משום שהקב"ה רצה שהאדם ג"כ יתקן את

עצמו, ולכן האדם לא נולד שלם לגמרי והוא צריך למול את עצמו. וזה היה שורש הטעות של נדב ואביהוא שהקריבו את זרה, שאע"פ שירדה אש מן השמים הוסיפו להביא מעצמם עוד אש, ובאמת כן הדין ש"אע"פ שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, ורק שהטעות שלהם היה שביום חנוכת המשכן היה איסור להביא אש של הדיוט. וזה הביאור בדברי המדרש, שמה היה יכול אהרן הכהן לומר, שהיה יכול לומר וביום השמיני ימול את בשר ערלתו, והיינו שהיה יכול להצדיק את מעשה נדב ואביהוא שכך ראוי לעשות שהאדם יוסיף ויתקן משלו, ואפ"ה וידום אהרן.

אבל יש ללמוד מזה שבאמת האדם צריך תמיד לעשות גם משלו, וכמו בברית מילה שהקב"ה השאיר לאדם לעשות משלו.

ובאמת מצינו שהקב"ה הוא 'מלך עוזר ומושיע', והחילוק שיש בין עוזר ומושיע הוא, שמושיע זה כשהקב"ה עושה הכל, אבל עוזר זה עזרה על מה שהאדם מתחיל לעשות מעצמו, והיינו כאשר האדם מצינו ג"כ עושה השתדלות. והאדם צריך לדאוג שיהיה אצלו מצב של 'עוזר', והיינו שהוא מצינו ג"כ יעשה את ההשתדלות שלו.

ומצינו עוד חילוק בזה, במה שאמרו חז"ל שכאשר אדם ניצול מפורענות אם הוא ניצול בזכות אחרים אסור לו לראות בפורענות של האחרים אבל אם הוא ניצול בזכות עצמו מותר לו לראות, כמו שמבואר אצל אברהם אבינו ולוט, שאברהם היה לו רשות להסתכל, אבל ללוט היה אסור לראות, ואשת לוט שהסתכלה נהפכה לנציב מלח. ועל זה כתוב בתהילים "ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי", והיינו שאם הוא מצב שה' לי 'בעוזרי', והיינו שזה לא מצב של 'מושיע' שהכל חסד של הקב"ה ולא מחמת מעשיו, אלא הוא גם על ידי מעשיו של האדם, אז ממילא "ואני אראה בשונאי", שמותר לו לראות את הפורענות של שונאיו.

ועל דרך זה יש לבאר מה שכתוב בקריעת ים סוף, "ויושע ה' את בני ישראל", ושם היה לא בזכות מעשיהם אלא הכל חסד מהקב"ה, וכמבואר בחז"ל שהמלאכים אמרו "הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה", וזהו הלשון "ויושע", כמו מושיע, שהוא לא בזכות מעשה האדם, וא"כ היה אסור להם להסתכל איך שהמצרים נטבעו, ואעפ"כ כתוב "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים", שהקב"ה עשה עם בני ישראל עוד חסד מיוחד, שראו את המצרים טובעים, ואפילו שזה היה בגדר של "ויושע".

.....

גם לצדיקים יש ניסיונות [ואפילו קטנים]

כתוב שביום השמיני למילואים, אהרן הכהן הקריב קרבן נחשון ומילואים וקרבן מוסף של ראש חודש, ושרף את שעיר ראש חודש.

ומשה רבינו שאל את בני אהרן הכהן למה שרפו את הקרבן של ראש חודש הרי זה מותר באכילה לכהן גדול?

וענה אהרן שבקדשי שעה השעיר נחשון ושעיר המילואים שם היה היתר שכהן גדול מקריב אונן ואוכל אונן אבל קדשי דורות כהן גדול מקריב אונן אבל לא אוכל זאת, לכן שרף את השעיר ראש חודש.

וכתוב בפסוק (י' - כ') "וישמע משה וייתב בעיניו", וכתב רש"י "הודה ולא בוש לומר לא שמעת".

שאל **מרן הגראמ"מ שך זצ"ל**, הרי מדובר כאן במשה רבינו, וכי זה המעלה שיש להגיד על משה רבינו שלא אמר "כן שמעת", הרי זה שקר, וכי היה צד שמשה רבינו יגיד שקר ששמע? וכי יש למשה רבינו יצר הרע להגיד שקר?

ותירץ, שאפילו אצל משה רבינו יש יצר הרע על דברים הנקראים 'קטנים' כלפי גדולתו, כי יש ניסיון לכל אחד אפילו על דבר הכי קטן [אפילו אם הוא אדם גדול].

וכעין זה כתוב במשנה **בברכות** (פרק ד' משנה ב'), רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפילה קצרה. אמרו לו, מה מקום לתפילה זו? אמר להם: בכניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי, וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי.

רואים שאפילו רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל שלא תארע תקלה על ידיו.

וזהו הלימוד בשבילנו, שאפילו בן אדם הכי גדול יש לו יצר הרע, יש לו ניסיון גם לדברים 'קטנים', לכן אף אחד לא יכול להיות בטוח ותמיד צריך לעבוד ולעמוד על המשמר אפילו על דברים 'קטנים' כמבואר בגמ' **ברכות** (דף כ"ח ע"ב) שלפני פטירת רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה, אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי שהיום כאן ומחר בקבר שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם ואם אוסרני אין איסורו איסור עולם ואם ממיתני אין מיתתו מיתת עולם ואני יכול לפייסו בדברים ולשחדו בממון אעפ"כ הייתי בוכה ועכשיו שמוליכים אותי לפני ממ"ה הקב"ה שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים שאם כועס עלי כעסו כעס עולם ואם אוסרני איסורו איסור עולם ואם ממיתני מיתתו מיתת עולם ואיני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממון ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי ולא אבכה? שאפילו בסוף ימיו היה לו פחד שאולי ילך בגהינום.

הדין משפיע על הבריאה

"אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בם" (א' - מ"ג).

דורשים חז"ל, אל תקרה וניטמתם (עם צרה) בם אלא וניטמתם (עם פתח) בם, שבן אדם שאוכל הדברים הטמאים זה עושה לו טימטום הלב וזה משפיע עליו לרעה.

יש נידון בפוסקים מה הדין כשנופל איסור לתוך היתר, מן התורה יש דין חד בתרי בטל ומותר לאכול [אבל מדרבנן לפעמים אפילו בשישים אין ביטול כלל].
שואלים, מה עם טמטום הלב?

יסוד השאלה הוא מה גורם לטמטום הלב, האם עצם המאכל גורם או שהטמטום מגיע בגלל האיסור, ולכן אם האיסור יורד אין טמטום.

ועוד נידון יש בפוסקים, כשבן אדם חולה רח"ל מותר לו לאכול אפילו בשר טרף. מה עם טמטום הלב?

יש אומרים שיש טמטום הלב כי זה מונח בטבע של המאכל וי"א שאין טמטום הלב כי זה מגיע רק מתוך איסור אבל בזמן שבן אדם אוכל דבר שנהיה מותר [או מסיבה רפואית או מסיבה הלכתית כגון בטל בשישים] אז אין כבר איסור ולכן אין טמטום הלב. עוד יש אומרים שלא האיסור גורם הטמטום אלא הטבע, אולם המצוות עשה 'ונשמרתם' זה מוריד את הטמטום.

יוצא מזה שלש שיטות, שיטה אחת שיש טמטום הלב בגוף הדבר, עוד שיטה שסוברת שהיות שהאיסור יורד אין טמטום הלב, ושיטה נוספת שהמצוה של 'ונשמרתם' זה מה שמוריד את הטמטום מהלב. רואים מכאן שהדין משפיע על המציאות, ולכן משפיע גם על הבריאה, אם זה כשר אז הבריאה נהיה אחרת.

נפש יהודי שונה משל גוי

פעם שמעתי **מבעל שבט הלוי זצ"ל** שלכאורה צריך להיות שכשבן אדם עושה השתלת לב וקיבל זאת מגוי, הוא יקבל גם את הטמטום שלו, והרי לא שמענו שכשבן אדם קיבל כליה מגוי שהוא התחיל ליתן עצות כמו גוי. מוכח מזה שהעצות לא מגיעות מהאבר הגשמי אלא מהנפש הרוחני.

היסוד הוא שבן אדם הוא רוחני ולא גשמי, דהיינו שאפילו שיש לבן אדם רמ"ח אברים ושס"ה גידים יש בהם גם נשמה.

ומהאי טעמא ידוע שיש סגולה לרפואה בזה שאומרים קריאת שמע מילה מילה בכוונה כנגד רמ"ח אברים כי יש בקריאת שמע רמ"ה מילים ומשלימים לרמ"ח מילים עם א-ל מלך נאמן' או ה' אלוהים אמת' (עי' **שו"ע סי' ס"א סעיף ג**).

מה קורה אצל בן אדם שרח"ל הורידו לו אצבע, בין כה אין לו רמ"ח אברים האם הוא גם צריך להשלים את הקריאת שמע לרמ"ח מילים? שמעתי **ממרן הגאון רבינו נסים קרליץ זצוק"ל** שהסביר שלא מתכוונים על איברי הגוף אלא על הנשמה, לנשמה יש רמ"ח ושס"ה, ומה שיש לנו את הגוף זה רק גשמי [גופני] ולכן גם הוא צריך להשלים לרמ"ח תיבות כי היסוד הוא שהרוחניות משפיע על הגשמיות.

ידוע **שרעק"א** כתב תשובה ליהודי שלא היה מבין את הסוגיא כמו כולם והסביר שזה תוצאה מזה שבילדותו הוא אכל דברים טמאים או אסורים והטמטום הלב מגיל קטן יכול לגרום לאותו יהודי אפילו לאחר הרבה שנים קושי בהבנה בלימוד תורה.

רבי יעקב לוונסון מירושלים [לפני הרבה שנים היה גר בלונדון (והיו קוראים לביתו 'בית פוניבז') והוא היה מקורב להרב מפוניבז'] סיפר שפעם הוא נסע ביחד עם הרב מפוניבז' לאמריקה ושם הרב לא הרגיש טוב אז נכנסו לבית חולים כדי שיתנו לו מנת דם, כשהרופא פתח את התיק של הרב מפוניבז' ראה שהיה כתוב באנגלית 'הגוף של היהודי הזה מקבל רק דם יהודי', הרוחניות כל כך השפיע על הגוף של הרב מפוניבז' שהוא נהיה קדוש והיה מוכן לקבל רק דם יהודי.

ה' יעזור שנזכה ללמוד את כל הדינים אלו ולקיים את כל התורה עם דקדוקה ולאכול רק דברים המותרים. וכך נזכה לטהרת הנפש והגוף.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת שמיני תשפ"ג

"אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם" - רוממות אכילתם של ישראל

תוכן

א' - אכילה של צלם אלקים / א

ב' - אכילה של בן מלך / ג

ג' - אכילה של גוף קדוש / ו

כאשר אדם הראשון גורש מגן עדן, הקב"ה בישר לו מה עתיד להיות תפריטה של האנושות מכאן ואילך: "וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה" (בראשית ג, יח). משמעותו של דבר היא, שמכאן ואילך, מאכלו של האדם יהיה זמין עבורו בכל מקום, ובשפע רב.

חז"ל (פסחים קיח, א) מלמדים אותנו שכאשר אדם הראשון שמע את הגזירה הזו, הוא היה רחוק מלהיות שמת. הגמרא אומרת כי בשעה שאמר הקב"ה לאדם "ואכלת את עשב השדה", זלגו עיניו דמעות. הוא בכה בכי תמרורים, והתחנן בפני ה' שיבטל את רוע הגזירה.

"אכול כפי יכולתך"

והנה, עלינו להבין את צערו של אדם הראשון לשמע בשורה זו, כי לכאורה היה מסתבר שתגובתו תהיה הפוכה. היה עליו לשמוח עד בלי די בהבטחה זו, שהרי הקב"ה מזמן לו כאן הזדמנות נהדרת. "ואכלת את עשב השדה" פירושו שעשבי השדה יספקו באופן מלא את האדם, הן מבחינת טעמים והן מבחינת התזונה הנצרכת לאדם. אילו הבריאה היתה נשארת במצב זה, הרי שגוף האדם היה בנוי בצורה כזו שהוויטמינים והמינרלים שבתוך הדשא היו מספקים את כל צרכינו, ומערכת העיכול שלנו היתה בנויה בצורה המתאימה להוציא מתוך הדשא את התזונה החיונית עבורנו.

איזו מציאות נהדרת זו היתה יכולה להיות עבור המין האנושי! הקב"ה מציע לאדם חיי נוחות, חיים שבהם אין צורך במאבק תמידי על הקיום. דשא הוא דבר שאין צורך לשתול אותו, אלא הוא מסופק בחינם על ידי הקב"ה, וכמו שאומר הפסוק, "וַיִּתֵּן יְיָ עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ" (דברים יא, טו). זו הסיבה שהדשא צומח משרשים שנשארים באדמה גם

א' - אכילה של צלם אלקים

יציאה לצורך עליה

בפרשת השבוע, מזהירה אותנו התורה הקדושה על איסור אכילת שרצים ושאר מאכלות אסורות, ובסיומה של פרשה זו נאמר: "כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (ויקרא יא, מה).

והנה, פשטות כוונת הפסוק היא לעודד ולהמריץ אותנו להכיר טובה לה' על חסדיו הגדולים עמנו. הקב"ה הוציא אותנו מבית עבדים בניסים גלויים, והיטיב עמנו בכל מיני טובה, ומתוך הודאה אליו יתברך, עלינו להימנע מלאכול את המאכלים שאסר עלינו.

אולם הגמרא (בבא מציעא סא, ב) מאירה את הפסוק הזה באור אחר לגמרי. חז"ל דייקו בלשון הפסוק, שהוא שונה משאר המקומות בהם מוזכרת יציאת מצרים: "**הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם**". לכאורה הלשון המתאימה היתה: "**המוציא אתכם**", כפי שנוקטת התורה בדרך כלל. מדוע נקטה כאן התורה בלשון שונה, ותיארה את יציאת מצרים כ"העלאה"? מה עניינו של עילוי זה?

התשובה היא - כך אומרת הגמרא - שהעלייה היא בכך שהגויים אוכלים שרצים ואנחנו לא.

בשורות רעות

בכדי להעריך טוב יותר את העילוי הזה המבואר בדברי הגמרא, עלינו לשוב לראשית דרכו של האדם עלי אדמות. לאחר שנלמד את נושא האכילה במובן הרחב, נוכל לשוב לענייננו - אכילתו של עם ישראל.

נשאר כך, הרי שכאשר הוא היה יוצא אל החצר כדי לאכול ארוחת בוקר, הוא היה מוצא על ידו את חמורו. מציאות כזו היא מחיר שאדם הראשון לא אבה לשלם, גם לא עבור חיים נטולי דאגות פרנסה.

ומהו ענין זה? מה רע כל כך בלחלוק עם החמור את אותה הארוחה? אלא שטמון כאן יסוד גדול, היסוד של כבוד האדם וגדלותו. האדם נברא בצלם אלקים, וגזירה כזו הקובעת כי עליו לאכול תפריט דומה לזה של בעלי החיים, הינה מתקפה חזיתית כנגד האמת היסודית הזו של גדלות האדם.

אדם הראשון ראה צורך להגן בחירות נפש על מעמדו המיוחד של המין האנושי, שכן הוא הבין יותר מכל את משמעותו של המושג "צלם אלקים". אנחנו אמנם אומרים את המילים, אך אנחנו רחוקים מאוד מהמושג הזה ומהבנת משמעותו. אולם אדם, יציר כפיו של הבורא יתברך, הבין אותו היטב.

ביטול הגזירה

בכל היקום כולו אין דבר השווה ערך לאדם. האדם אינו בעל חיים אלא מלאך, מלאך העטוף בבתי חומר, מציאות עליונה השוכנת בתוך גוף. ה"אדם" אינו גוף, הוא גדול בהרבה מגוף, ולמען האמת הוא גדול יותר אפילו מהמלאכים.

עצם העובדה שנגזר על האדם לשכון בתוך גוף עכור היא כבר פחיתות כבוד עבור נשמתו הגדולה, אולם לרדת עד למעמדם של חיות השדה ולאכול אוכל המשתווה להם! דבר כזה היה כבד מנשוא עבורו.

והנה, חשוב שנבין שגם אילו היה האדם נשאר במצבו הראשון של "ואכלת את עשב השדה", אין הכוונה כי בכך הוא היה **מאבד** את מדרגת הצלם אלקים שלו. גדלות האדם נשארת אף אם האדם אוכל יחד עם בהמתו - נשמתו היא עדיין נשמה גבוהה וקדושה, שאין לה אח ורע ביקום כולו. יסוד הדברים הוא, שלא מספיק **שתהיה** לנו נשמה גדולה, לא מספיק שאנחנו מובדלים **במהותנו** מבעלי החיים, אלא שעלינו **לזכור** שאנחנו מיוחדים ומובדלים מהם! זהו הדבר החשוב ביותר!

זו הסיבה לצערו הגדול של אדם הראשון. הוא הבין את גודל חשיבותה של שמירה על כבוד צלם האלקים. הוא בכה והתחנן אל השי"ת שיבטל את רוע הגזירה, ויסיר מעל המין האנושי את הצורך להתקיים מאכילת דשא, ולאכול מאבוס אחד יחד עם החמור.

במשך ימי החורף, ואין צורך לזרוע אותו מחדש. אמנם ישנם מיני עשבים שכן גדלים מזרעים, אולם זרעים אלו מתפזרים על פני הקרקע בשפע רב ונשארים שם, וכך בעונת האביב, הדשא צומח מאליו. הדשא צומח באופן טבעי, ומי שיוצא אל השדות, ימצא שם עשבים בשפע.

ללא דאגות פרנסה

תארו לעצמכם - אילו היינו נשארים במצב זה של "ואכלת את עשב השדה", כל יהודי יכול היה לשבת בכולל כל היום ללא כל דאגות פרנסה! בכל פעם שהיה צורך להאכיל את הילדים, כולם היו יוצאים החוצה אל החצר האחורית, והנה לנו ארוחת צהרים בשפע ובחינם!

דגן, לעומת זאת, דורש עבודה מרובה. לחם אינו גדל מאליו, וכדי לגדל אותו ולהפוך אותו לראוי לאכילה יש צורך בתהליך ארוך ומפרך. החל מהחרישה - אפשר להתעייף רק מלהסתכל על מישהו חורש את השדה הלון ושוב, שעות על גבי שעות, ימים על גבי ימים. אפילו כיום, עם מכונות הדיזל, מדובר במלאכה לא פשוטה. ולאחר מכן צריך לזרוע, ואחר כך יש קצירה, זרייה, דישה וכו' וכו'. זוהי מלאכה גדולה ומורכבת!

אך אכילת דשא היא מלאכה פשוטה מאין כמותה. פרות אינן צריכות לערוך קניות במכולת, וממילא אינן צריכות לעבוד קשה כדי להתפרנס, שכן פרנסתם באה להם בקלות. אילו אדם הראשון היה נשאר עם גזירתו הראשונה של הקב"ה, חיו היו קלים בהרבה, והוא יכול היה להקדיש את כל ימיו ולילותיו רק לתורה ועבודה, וכל כולו היה שקוע בעלייה רוחנית. זה נשמע כמו מציאות אידיאלית ביותר, לכתחילה שבלכתחילה.

אך כאמור, אדם הראשון לא שמח ולא התלהב ממציאות זו. לא רק שהוא הצטער עליה, אלא הוא בכה, ולא סתם בכה אלא, "זלגו עיניו דמעות!" הוא בכה בכי תמרורים וביקש בתחנונים מהשי"ת שלא יתן לו את המתנה הזו! ועומדים אנו ותמהים - בכיה זו על שום מה? מה יכול להיות טוב יותר ממציאות שבה משימת השגת המזון היא קלה ביותר, והפרנסה מצויה בשפע בכל מקום?!

להילחם למען האמת

כדי לעמוד על טיבו של צער זה, עלינו להאזין למילים שאמר אדם הראשון לפני הקב"ה. כך אולי נזכה להבין מעט טוב יותר את הענין: "אמר לפניו ריבונו של עולם, אני וחמורי נאכל באבוס אחד?" אילו מצבו של האדם היה

אז אם אתם מאלו שהולכים ברחוב ואוכלים פיצה, עליכם לדעת לאיזו קטגוריה אתם שייכים.

העולם כיום שכח את היסוד החשוב של "תאכל לחם". לאור הדברים שלמדנו, עלינו לחדד את הלימוד הגדול הזה בשכלנו. אז הנה, יש לכם על מה לחשוב בפעם הבאה שאתם אוכלים פרוסת לחם. הלחם מבטא את גדלות האדם, ומלמד אותנו כי "חביב האדם שנברא בצלם" (אבות ג, טו). וזה גם מורה לנו את אשר מצופה מאיתנו. הלחם שניתן לנו לעומת עשב השדה שקיבלו שאר בעלי החיים, הוא תזכורת תמידית אודות גדולתנו המיוחדת, אותה עלינו לשמור תמיד לנגד עינינו כאחד מהיסודות העיקריים של תורתנו הקדושה.

ב' - אכילה של בן מלך

אנחנו שונים!

והנה, כל מה שדיברנו עד כה, כל התיאורים הנפלאים בדבר גדלותו של האדם, כל זה הוא רק הקדמה לנושא שלנו, שהוא אכילתם של עם ישראל. זהו נושא חדש ונפרד לגמרי, שכן עם ישראל הם יותר מסתם "אדם".

אכן, "חביב אדם שנברא בצלם", "צלם אלקים" הינו מתנה נפלאה שניתנה לאנושות. זהו "גורד שחקים" של גדולה. אולם כאשר אנחנו מדברים על עם ישראל, הרי שאנו בונים "גורד שחקים" נוסף, גבוה בהרבה, על גבי אותה גדולה אנושית. ולכן המשנה אינה עוצרת בתיאורה של גדולה זו, אלא ממשיכה ומתארת גדולה עצומה בהרבה: "חביבין ישראל שנקראו בנים למקום". אנחנו בנים של ה', והגויים לא!

אף אחד מלבד עם ישראל אינו בנו של ה'! אכן, יש להם צלם אלקים, וזו גדולה אדירה הקיימת בכל גוי, גדולה הטומנת בחובה פוטנציאל עצום להשגת שלמות, אולם "חביבין ישראל" - ישראל בלבד, שעליהם אמר הכתוב: "בְּנֵי אֱתֶם לֵה' אֱלֹקֵיכֶם". לא אכפת לנו מה אומר העולם! "אתם בני, אתם ורק אתם!"

ייחודיות אכילתם של ישראל

וכשם שהמין האנושי שיש בו צלם אלקים, התייחד והובדל משאר הבריאה בכך שניתן לו מאכלו מיוחד ומרומם - הלחם ושאר מאכלי האדם, כך גם עם ישראל התייחד והובדל משאר האנושות בכך שניתן לו תפריט

מאכל של אצילים

והקב"ה קיבל את תחינתו של אדם הראשון, וקבע כי מזונו של האדם אכן יהיה שונה ומיוחד. המין האנושי יזכה למאכל של אצילים, מזון שניתן אך ורק להם: "בְּזֵעַת אֶפְיֶךָ תֹאכַל לֶחֶם". לחם! לחם הוא מאכל מיוחד במינו. אין יצור אחר בעולם שאוכל לחם מלבד האדם. הלחם הוא מאכל מכובד ומיוחד, ואכילתו היא אות של כבוד והבדלה.

ואכן, "כיון שאמר לו בזעת אפך תאכל לחם נתקרה דעתו" - האדם היה שבע רצון מקביעה זו, שכן היא מראה באופן ברור את ההבחנה בין האדם שיש בו צלם אלקים, לבין שאר יצורי תבל. יש כאן אות נצחי עבור המין האנושי כולו, שאיננו בעלי חיים! ומשכך עלינו לשמור על מעמדנו המיוחד ולא לרדת למדרגתם השפלה של בעלי החיים - בהנהגה, במוסריות, בדרך ארץ, ובמבטנו על העולם.

למדנו אפוא כי מאכלו של אדם הראשון מהווה חלק חשוב ביותר של ההשקפה האמיתית, ושיש כאן יסוד חשוב מאוד באמת של התורה הקדושה, ובהכרתו של האדם בגדולתו המיוחדת.

נבדלים מהחמור

כיום, נראה כי רובו של המין האנושי שכח כליל את המסר החשוב הזה שלימד אותנו אדם הראשון. האופן שבו בני אדם מתנהגים, והמעשים שאותם הם עושים, גורמים להם לרדת אל מתחת למדרגתם של בעלי החיים. בהשפעת התקשורת המרושעת, בני אדם יורדים לשפלות כזו, ועושים מעשים שגם חמור לא היה מהין לעשות.

אולם אנחנו זוכים ללכת לאורה של התורה הקדושה, המלמדת אותנו לנהוג בדרך ארץ! ומהו "דרך ארץ" - זה כולל מספר עקרונות, ואחד המרכזיים שבהם הוא להראות בהתנהגותנו שאנחנו מיוחדים ומובדלים, ושיש בנו צלם אלקים.

אדם שנוטל לידיו ככר לחם ונוגס ממנה נגיסה הגונה, פוגם בצלם אלקים שבו. הנהגה כזו היא הנהגה של בהמה, אבל בן אדם פורס לעצמו פרוסה בגודל המתאים, ואוכל אותה בדרך ארץ.

נבדלים מהכלב

על דרך זה, קובעת הגמרא (קידושין מ, ב) כי האוכל בשוק דומה לכלב. גם אם הוא נטל את ידיו על פי כל דקדוקי ההלכה ובירך כדין, אם הוא אוכל ברחוב הוא דומה לכלב, משום שעל האדם מוטלת החובה לזכור מי הוא, ולאכול את פתו בצורה מובדלת ושונה מבעלי החיים.

סמל של אצילות

יש יהודים רחוקים המזלזלים במצוות אלו. "החרדים האלו, כל מה שאכפת להם זה אוכל, אוכל כשר". אולם אנחנו יודעים שאין זה דבר קטן כלל וכלל! אדרבה, המאכלים שאנו אוכלים הינם בעלי חשיבות מרובה עד מאוד, שכן מה שהאדם אוכל - זה מה שהוא, וכבני מלכים אנחנו מובדלים ומיוחדים במאכלנו.

עם ישראל מתפאר בסמל האצילות שניתן לו! הנה לנו יהודי עשיר, שיכול היה להרשות לעצמו לסעוד בכל מסעדה שיחפוץ, אך תחת זאת הוא יושב במשרדו ואוכל כריך שהכינה לו אשתו, כי הוא נסיך, הוא בן מלך. יהודי נוסף, איש עסקים הנוסע לעיר אחרת לרגל עסקיו - אם לא ימצא מקום כשר לסעוד בו, הוא יצום! והוא ישמח בצום הזה, גם אם הוא יימשך כל היום כולו! זהו אות של אצילות!

ולכן כאשר אדם עובר על יד מעדניה איטלקית, ורואה בחלון הראווה כל מיני בשרים מעוררי תיאבון, אם הוא ימשוך בכתפו ויאמר לעצמו, "נו טוב, זה לא כשר" - הרי שהוא החמיץ הזדמנות פז! על פי מבט האמת של תורתנו הקדושה, עליו לומר בשמחה רבה: "ברוך אלקינו שהבדילנו מן התועים! תודה לך ה'! תודה לך שנתת לי את הזכות לא להיגעל במאכלי הגויים!"

בעודך מביט בנקניק העסיסי המציץ אליך מחלון הראווה, עליך להתמלא בהרגשה של גועל: "אני אצילי מדי בשביל מאכלים מעין אלו! זה לא מתאים למעלתי המיוחדת".

שיהנו!

הן אמנם, עבורם, עבור אומות העולם, זה מתאים מאוד, ועלינו להעריך גם עובדה זו. "הזן את העולם כולו בטובו, בחן ובחסד וברחמים" כולל גם את נקניק הטרפות הזה שממנו נהנים שכניך הגויים! בעודך חולף על פני דוכן הנקניקיות, ואתה מבחין בגוי הרוכש לחמניה עם נקניקיה, עליך לחשוב: "אה! ה' יתברך הוא א-ל זן ומפרנס לכל!" מאכלים אלו הם מצוינים עבורם. מי שאינו אלא צלם אלקים - אדרבה, שיהנה מכל מה שברא עבורו הקב"ה. אולם אנחנו, בניו של הקב"ה, איננו צורכים את המזון הזה. אנחנו שונים ומיוחדים, ומאכלנו הוא מאכל של אצילים.

עלינו לנצל הזדמנויות אלו כדי להודות להשי"ת על המעלה המיוחדת שניתנה לנו! ראוי אפילו לחפש מסעדת טרפות כדי לספק לשכלנו את העיסוק האצילי הזה - להודות לה' על החסד הגדול שעשה עמנו. אל תחלפו

אצילי עוד יותר. כפי שעליונותו של האדם על פני שאר הברואים מתבטאת במאכלים אותם הוא אוכל, כך גם עליונותו של היהודי, בנו של מלך מלכי המלכים, על פני שאר המין האנושי, מתבטאת בהגבלה נוספת של תפריטו, והוא זוכה לאכילה מלכותית של נסיכים. לכן התייחד עם ישראל באכילתו וניתנה לו מעלה מיוחדת עוד יותר ממה שהתייחד אדם הראשון, והשקצים ורמשים שהותרו לבני האדם, נאסרו לעם ישראל.

זהו שאומר הפסוק "כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם" - השי"ת ייחד אותנו על פני אומות העולם, ואסר עלינו לאכול את אותם שקצים ורמשים, אותם "פירות ים" [דגים ומינים טמאים מהים] שאוכלים הגויים, וייחד אותנו במעלה רוממה של גדולה, ועל ידי הגבלה זו ביטא את גודל יקרת מדרגתנו, מדרגתם של בני המלך.

הכל כלול בכשרות

כל אותם מאכלי טרפה שהגויים נהנים כל כך לאכול, ומוכנים לשלם עבורם הון רב - עבורם זה בסדר גמור, אך לא עבורנו, שכן "כל ישראל בני מלכים הם". מה שטוב עבור המון העם, אינו ראוי ונכון עבור בני האצולה.

משמעות הדברים היא שבכל פעם שיהודי אוכל מאכל כשר, בכל פעם שהוא בודק את ההכשר על מוצר טרם קנייתו, הרי שבזה הוא מראה את ייחודיותו של עם ישראל, ומזכיר לעצמו את הרוממות מיוחדת שניתנה לנו.

כך מפרשת הגמרא את לשון הפסוק "הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם", שכן איסור אכילת שרצים היא עלייה גדולה ונשגבה עבור עם ישראל, כי בכך הובדלנו משפלותם של גויי הארץ. כה גדולה היא מעלה זו, עד שהגמרא (שם) ממשיכה ומבארת ענין זה של "המעלה אתכם" ואומרת: "אמר הקב"ה, אילמלא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל דבר זה שאין מטמאין בשרצים דיי" - כלומר, על אף שלעם ישראל המתינה תורה שלמה שעתידיה להינתן להם בהר סיני, מכל מקום יציאת מצרים כולה היתה שווה עבור מצוה זו לבד! שווה היה להוציא את ישראל ממצרים רק כדי להטביע עליהם את חותמת המלכות של אכילה אצילית, אכילה של בני מלכים. כל יהודי חייב להפנים אפוא את גודל חשיבותה של מצוה זו, ולהבין כי היא מהווה אות של גדולה וייחודיות עוברו, ומוכיחה על המעלה המיוחדת שזכה להתייחד בה, למעלה מכל אומות העולם.

פעם ראיתי אדם חבוש מגבעת שחורה, שעמד על יד בית הקולנוע ונראה היה כאילו הוא ממתין בתור. ניגשתי אליו ואמרתי לו: "מדוע אתה עומד כאן? שיהודי יבקר במקום כזה?"

"אינני יהודי", ענה לי האיש. "אני טורקי. ואיני עומד בתור, אני סתם עומד כאן וממתין למישהו".

"אה", אמרתי, "דע לך שאתה טורקי חכם".

יהודי שקונה בנפשו מבט של בן אצולה, מביט בזלזול ובתיעוב כלפי מעשים אלו.

אשרינו מה טוב חלקנו!

מתחילים אנו להבין אפוא כמה גדולה היא מעלתו של יהודי! איזו זכות גדולה ניתנה לנו! אנחנו בניו של ה'! ה' בכבודו ובעצמו מעיד בנו: "אֲשֶׁרֶךְ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ!"

ליבו של יהודי צריך להיות תמיד מלא בשמחה אדירה על כך שזכה לרוממות מיוחדת זו! "אשרי העם שככה לו, אשרי העם שה' אלקיו". פינו צריך להיות מלא בשירה של "אשרינו מה טוב חלקנו!" מתוך הודיה על הגדולה הנפלאה לה זכינו.

אכן, מכיון שאנחנו חיים בעולם הפוך, הרי שאנו ניצבים בפני ניסון תמידי, ניסון של שכחת היסוד הגדול הזה של "בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם". אחת הדרכים הטובות, המצויות והמקיפות ביותר להזכיר לעצמנו את הידיעה הזו היא באמצעות מה אנחנו אוכלים ומה אנחנו לא אוכלים. איננו חתולים שאוכלים כל דבר, וגם לא גויים שעל אף שאינם אוכלים הכל, אך הם לא צריכים לבדוק שום הכשר. אנחנו בני מלכים, ולבני מלכים יש תפריט מיוחד ונעלה, המבטא את ייחודיותו ורוממותו. אשרינו שבכל יום ויום, בעודנו סועדים את ליבנו על פי דרך התורה, זוכים אנו לענוה את אות הכבוד שניתן לנו על ידי אבינו מלכנו, מלך מלכי המלכים, שבחר בנו כבניו ונתן לנו סמל של גדולה – מאכל של בני מלכים.

על פני המסעדה סתם כך. חישבו בליבכם, "ברוך ה'!" עלינו לקנות בנפשנו את המבט הזה, שאכילת מאכלים אלו היא מתחת לכבודנו. זה לא מתאים לי! רק גוי אוכל את המאכלים הללו, אך עבור יהודי, לא רק שזה אסור, אלא שאכילתם תהווה ירידה אל שפל המדרגה של המין האנושי.

להיות ראויים לאצילות

אולם עלינו להבין שאצילות זו מחייבת אותנו בהנהגה מרוממת ושונה לגמרי משל אומות העולם. בן של מלך צריך להיות חיים אחרים, עליו להתנהג בהתאם לכתר המלוכה שהונח על ראשו. לא מספיק שנדע שאנחנו יהודים, בניו של מלך מלכי המלכים, עלינו לבטא זאת בכל חלק מהנהגת חיינו! יהודי שונה באורחות חיו מגוי! הלא הוא בן של מלך! לבן אצילים יש מערכת שונה של כללי התנהגות, ולכן היהודי מחויב לחוקי הדרך ארץ שמלמדת אותנו התורה, והוא חי את חיו בצורה שמצדיקה את התואר "בן של מלך".

יהודי שמבין את הלימוד הנפלא הזה שמלמדת אותנו התורה, שהלכות מאכלות אסורות הינן מעלה מיוחדת שנתן לנו הקב"ה, ושעבודה היה כדי לנו לצאת ממצרים, לעולם אינו מעלה על דעתו להתלבש כמו גוי. ברור לו שלא יתכן שהוא יתנהג, יסתפר או יתלבש כמו גוי! חס ושלום! יהודי הוא משהו שונה לגמרי! היעלה על הדעת שהוא ישקע אל תוך עומק הטינוף של אומות העולם?!

הטורקי החכם

בתי קולנוע? אלו מיועדים רק לגויים! בן אצילים מבין שאין זה מכבודו לבקר במקומות מעין אלו! הוא לעולם לא ידרוך במקום המלא בהבלים ותועבות.

קורה ואני עובר על יד בית קולנוע, ורואה את השורה הארוכה של הממתינים לטבול בבוץ, ועוד מוכנים לשלם עבור התענוג המפוקפק הזה. למרבה הצער, לעתים אני מזהה מספר חובשי כיפה מבין הקהל, ומיד עולה בי המחשבה: "מה קורה כאן?! נסיך עומד וממתין בתור לעשות פעולה כה שפלה ומטונפת?! היתכן?"

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה – ועדי מוסר, ספר לב אביגדור – עבודת האדם בקנייני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור – פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

נטעו כרמים וגינות נוי, אך כעת הגיע הזמן לפנות את הארץ עבור עם ישראל. זהו פירוש אחד בדברי הגמרא.

העתיד הזוהר

הפירוש השני הוא, שהדברים מדברים על לעתיד לבוא, וכמו שכתב רש"י שם בגמרא. לעתיד לבוא אומות העולם ששולטות כעת ישפלו ממעמדם, ועם ישראל, העם המדוכא והמושפל, יתרומם ויתנשא, והכל יכירו את גדולתו ורוממותו. הן אמנם גם עתה, במצבה הנוכחי של הבריא, עם ישראל הם בני מלכים, אולם אומות העולם מתכחשות לכך, ומעלה זו נשאת מוסתרת ומכוסה. אך לעתיד לבא מציאות זו תהיה גלויה וברורה לכל באי עולם.

כך מלמד אותנו ישעיה הנביא בנבואתו המפורשת (מט, כג): "אֲפִים אֶרְץ יִשְׂרָאֵל לְךָ וְעַפְרָיִם לְךָ וְלַחֲכֹ" - אומות העולם יראו את היכולת לנשק את עפר רגלינו כזכות גדלה מאין כמותה. וכן כתוב בפסוק נוסף (ס, יד): "וְהָלְכוּ אֲלֵיךָ שְׂחוֹחַ בְּנֵי מִצְרָיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ עַל כַּפּוֹת רַגְלֶיךָ כָּל מִנְאֲצֶיךָ".

זהו שאומר הפסוק בשיר השירים: "עוֹרֵי צִפּוֹן וּבּוֹאֵי תִימָן" - לעתיד לבוא, אומות העולם יכירו את מעלתם הנשגבה של ישראל, ויפנו את מקומם לבני המלכים, נזר הבריא.

אכילת קדשים של ישראל

אולם ישנה נקודה נוספת ונפלאה המתבארת מתוך דברי הגמרא. כי הנה זאת עלינו להבין, מדוע נקט הפסוק את המילים הללו כדי לתאר את עם ישראל - צפון ודרום? מתארים אלו משמע שהצורך של אומות העולם לפנות את מקומם לישראל קשור לענין זה של הקרבנות. ולכאורה אין זה מובן - מה בכך שאומות העולם מביאים רק עולה ששחיטתה בצפון, ואילו עם ישראל יכולים להביא אף שלמים? איזו משמעות יש לדבר, וכיצד זה קשור לגדלותם של ישראל שתתגלה לעתיד לבוא ותסלק את הגדולה שיש לאומות העולם בזמן הזה?

ואכן, יש כאן יסוד גדול ועצום, המתגלה לנו מתוך דברי חז"ל אלו. שהנה, מאז ומעולם היתה קיימת מציאות של הקרבת קרבנות. אדם הראשון הקריב קרבן, וכך גם קין, הבל ונח. גם גויי הארץ הביאו קרבנות, אך המכנה המשותף לכולם הוא שקרבנם היה אך ורק עולה שנשרפת כליל לה', ולא היה כלל מושג של "קרבן" אחר.

עד זמן יציאת מצרים, אף אדם לא חלם אפילו לאכול מבשר הקרבן. כיצד אפשר להעלות על הדעת מציאות כזו

ג' - אכילה של גוף קדוש

מדרגה נוספת של רוממות

והנה, על אף חשיבותו העצומה של היסוד שביארנו עד כה בדבר ייחודיותו ורוממותו של עם ישראל, כפי שמתבטא במזון האצילי שנצטוונו לאכול, הרי שישנו ענין נוסף שפרשה זו של מאכלות אסורות באה ללמדנו. עד כה שוחחנו אודות העילוי המיוחד שקיבלו ישראל בכך שהם נבדלים ומופרשים משאר אומות העולם, וכבני מלכים, עליהם לנהוג ברוממות מיוחדת, באכילתם ובכל גינוניהם.

אולם כעת אנו מגיעים לשלב נוסף, וטעם מרומם יותר לדיני מאכלות אסורות. דיני האכילה המיוחדים של עם ישראל אינם רק הוראה וביטוי לרוממותם, אלא הם באים ללמד אותנו יסוד חשוב ונשגב, והוא - **קדושת גופו של היהודי**. הגוף של כל בן או בת ישראל הוא בית המקדש ממש! ולבית המקדש אסור להכניס דברים בלתי ראויים.

עלינו להעמיק וללמוד את הענין הזה, שכן לא מדובר במשל בעלמא, אלא ביסוד אמיתי של תורתנו הקדושה.

דרום במקום צפון

עם ישראל זכה למעלה נשגבה זו, שגופם יהיה קדוש כמו משכן, כאשר יצאו מצרים, ובחינה זו התחדשה בעולם על ידי קרבן פסח. באותה עת חל ה"אָנִי ה' הַמַּעֲלָה אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם", וכפי שיתבאר.

הפסוק בשיר השירים (ד, טז) אומר כך: "עוֹרֵי צִפּוֹן וּבּוֹאֵי תִימָן" - פירוש, הרוח הצפונית מצווה לפנות את מקומו לרוח הדרומית. הגמרא (זבחים קטז, א) מבארת את הפסוק הזה, שכוונתו לאומות העולם לעומת עם ישראל. אומות העולם נקראו "צפון", מכיון שהם יכולים להקריב קרבן עולה ששחיטתה בצפון, ואילו עם ישראל נקראו "דרום" על שם שמלבד קרבן עולה הם מקריבים גם קרבן שלמים ששחיטתו בכל מקום בעזרה, גם בדרום. והקב"ה אומר, "עוֹרֵי צִפּוֹן וּבּוֹאֵי תִימָן" - תתנער אומה שמעשיה בצפון ותבוא אומה שמעשיה בצפון ובדרום.

במפרשים מבוארים שני פירושים בדברי הגמרא. הפירוש הראשון הוא, ש"ניעור" זה מתייחס לכיבוש ארץ כנען על ידי עם ישראל בימות יהושע בן נון. שבעת האומות חיו בארץ ישראל במשך דורות על גבי דורות, וכעת מצווה אותם ה' לפנות את מקומם לעם ישראל, שלו התייעדה ארץ ישראל. אומות אלו פיתחו ובנו את הארץ,

"אין מה לעשות!" עונה היהודי. "הקב"ה אמר שרק לנו, בני ישראל, מותר לאכול מבשר הקרבן".

השכינה בתוכנו!

למדנו אפוא כי אחת המטרות של קרבן פסח היתה להוכיח את ייחודיותו וגדולתו הנשגבה של כלל ישראל. באותו לילה התייסד בעולם היסוד הזה, שגופם של ישראל קודש הוא, ורק אליו מותר להכניס את בשר הקדשים. עם ישראל אינם בני מלכים בלבד, אלא גופם מקודש ומרומם מכל עם - הוא בית המקדש ממשי! ישראל אינם רק צלם אלקים, אלא הרבה, הרבה למעלה מזה.

זהו שיאמר השי"ת לאומות העולם לעתיד לבוא. "עורי צפון" - הסתלקי מגדולתך ומעלתך "ובואי תימן" - כעת תתגלה מעלתו האמיתית של עם ישראל, שאינו רק עם נבחר אלא עם קדוש.

וכאן אנו חוזרים לתחילת דברינו. דיני מאכלות אסורות אינם רק דינים והלכות, אלא הם סימן של אצילות ורוממות. איננו יכולים לאכול את המאכלים שלצלם אלקים מותר לאכול. ומדוע? "כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם".

ועל מעלה זו מחויבים אנו להודות לבוראנו עד בלי די. כמה הכרת הטוב אנו חייבים לו על חוקים אלו, חוקים שיש בהם הכרזה כי גופנו הוא מקום קדוש! זהו משכן ה' שאסור להכניס אליו שקצים ורמשים. ולא מדובר במשל! זו עובדה קיימת! השכינה הקדושה שורה בגופם ונשמתם של ישראל, וממלאת את בית המקדש - הלא הוא האיש הישראלי.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

זכור את אצילותך

איסורי האכילה שהזהירה אותנו התורה הקדושה, הינם למעשה סימנים של גדולה ואצילות. בכל פעם שיהודי מקפיד על כשרותו של המאכל שהוא מכניס לפיו, מעשה זה הוא מעשה של אצילות, שביכולתו להזכיר לנו את מעלתו המיוחדת.

בלי נדר, השבוע נקפיד יותר לאכול את מאכלינו בצורה מכובדת, כיאה לצלם אלקים. בנוסף, פעם ביום, כאשר אנו אוכלים מאכל המותר על פי התורה, נזכיר לעצמנו שאנחנו בני מלכים, ושגופנו הוא משכן ה' שבו שורה השכינה הקדושה.

- לקחת בשר של קדשי ה', ללעוס, לבלוע ולעכל אותו עד שגוף האדם מסלק אותו כפסולת? זה הרי חילול הקודש!

כל זה עד יציאת מצרים. בליל ט"ו בניסן התחדש בעולם חידוש גדול ונורא, דבר שלא נשמע כמוהו מאז ימי קדם: עם ישראל הצטווה על קרבן של אכילה. שלושה מילים אלו, "וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר" (שמות יב, ח) חוללו מהפך של ממש בבריאה, וקבעו שיש מציאות כזו שבה אנוש יאכל מבשר הקדשים.

באותו רגע הכריז השי"ת בפני כל יושבי תבל כי גופו של היהודי הוא קודש קודשים. השומעים אתם?! כאשר יהודי אוכל מבשר הקרבן, הרי זה כאילו אש המזבח מכלה אותו! וזו התשובה לשאלה זו, כיצד זה פתאום התחדש חידוש זה שהעולם לא הכיר, שבה אנוש יאכל בשר קרבן - משום שיהודי אינו בן אנוש! הוא הרבה הרבה יותר מבן אדם! זהו לימוד חשוב שלמדנו מיציאת מצרים.

מיני אותו יום והלאה, עם ישראל אוכל קרבנות. "מעשיה בצפון ובדרום" - איננו מוגבלים רק לעולה שנשרפת כליל לה', אלא מביאים אנו גם קרבן שלמים, שכן ה' העיד בנו שאכילתנו כמוה כהקטרת הבשר על גבי אש המזבח.

כל בן נכר לא יאכל בו

זה היה היסוד הגדול שלימד אותנו קרבן הפסח. רק עם ישראל, בניו חביביו של מלך מלכי המלכים, נבחרו לאכול את בשר הקדשים, ורק אכילת גופם הקדוש נחשב כאכילת מזבח. הבה נתאר לעצמנו את ליל חג הפסח בארץ מצרים. בכל בית מבתי בני ישראל, עסוקים היו כולם בצליית קרבן הפסח. עם ישראל מנה באותו עת כשני מיליון איש, נמצא אפוא כי אלפי כבשים של קרבן פסח ניצלו, והניחוח הנפלא נדף מבתיים החוצה.

המצרים שעברו באותה עת בסמוך והריחו את הריח המיוחד והמושך, בוודאי חיזקו את עצמם ואמרו: "לעולם לא נחלל את אלהינו ונאכל בשר כבש", אולם אין ספק כי הדבר עורר את תאבונם ואת קנאתם בבני ישראל. ידוע שבשר כבש צלוי מפיץ ניחוח מגרה ביותר. מה היה קורה אילו אחד המצרים היה נכנע לתאוותיו, ודופק בבית יהודי על מנת ליטול חלק בסעודה הדשנה. הוא היה מוצא שם יהודי שחוסם את דרכו ומודיע לו כי "כל בן נכר לא יאכל בו" - אין כניסה לגויים!

"למה לא?" שואל המצרי.

"בן ישיבה" הוא מי שמנצל את השבתות ללימוד, כמו גם את מוצאי השבתות. הוא לא יכול להשתתף בכל מיני אירועים וסעודות מלווה מלכה למיניהם. הוא לא הולך לבקר קרובים, ואינו משתתף בחתונות.

כך חי עם ישראל בעבר, ורבים הם אלו שמתחילים לחזור לדרך חיים זו. אם האשה מאפשרת לבעלה להתמסר ללימוד התורה ואינה דורשת את נוכחותו בבית. אם היא מבינה כי היא שותפה מלאה בעלייתו, ושהתורה שהוא לומד נזקף בזכותה, הרי שעם שותפה שכזו האדם יכול להגיע רחוק מאוד. כל עוד הוא אינו מתעצל והוא מוכן לישא בעול התורה, הרי שהם יצליחו בשאיפתם זו.

זכורני שפעם ערכנו סעודת מלווה מלכה, ובדרשה שמסרתי ציטטתי את דברי הרמב"ם (פ"ג מהלכות תלמוד תורה הי"ג): "מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשנה ואכילה ושתיה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה" - הוא צריך לעבוד ביום - מה לעשות? אך עליו להיזהר שלא לאבד אפילו אחת מלילותיו! ישב שם יהודי בקהל ושמע את הדברים, ועל פניו ניכר היה שהדברים חדרו אל ליבו, ואכן - מאותו היום והלאה, חיי השתנו מן הקצה אל הקצה. יהודי זה זכה להשיג גדולה בתורה, חרף העובדה שהוא עבד לפרנסתו. פעם אירע מקרה שרעייתו היתה צריכה להשתתף בחתונה באולם הממוקם באזור מרוחק בעיר, אך באותו ערב היה לו שיעור תורה קבוע. מה עשה האיש? הוא לא וויתר על השיעור! הוא הסיע את אשתו לחתונה, חזר הנה כדי להשתתף בשיעור, ולאחר מכן חזר שוב לאולם כדי להחזיר אותה הביתה. לזאת תיקרא מסירות לתורה!

מי שיזהר לא לאבד אף אחד מלילותיו, יזכה להישאר בן ישיבה לעד. תשכחו מחתונות. תשכחו ממסיבות משפחתיות. כרגע אתה נשוי לתורה! כמובן שיש נשים שיטענו: "איזה מין חיים הם אלו?!" איזה מין חיים הם חיי כולל? אני אומר לכם - אלו הם חיים של מסירות! מי שרוצה להפוך ל"כלומניק", שימשיך לעשות את מה שכולם עושים - כך הוא יצליח במשימה זו!

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

איש עסקים העמל לפרנסתו - האם הוא יכול להמשיך להיות "בן ישיבה", ולהמשיך ולהתעלות בתורה הקדושה?

תשובה:

במידה מסוימת - כן, אך הדבר דורש שיתוף פעולה רב בינו לבין רעייתו, ומידה מסוימת של גבורה ומסירות מצידו.

אתן לכם דוגמא: בבית מדרשנו ישנה קבוצה של יהודים שבאים מדי ליל שבת בשעה שבע-שבע וחצי, ונשארים ללמוד עד השעה אחת עשרה וחצי. מדובר באנשים עובדים, שיושבים ולומדים במשך כארבע שעות. זו התכנית עבור אנשים ונשים המסורים ללימוד התורה. כמובן שעל מנת שתכנית זו תעבוד, האשה חייבת להיות חלק ממנה, ונשים אלו אכן חפצות בכך, והן מעודדות את בעליהן ללכת ללמוד. אנחנו מקיימים סדר לימוד זה גם במוצאי שבת - יהודים יושבים ולומדים עד אחרי השעה אחת עשרה, חלק לומדים לבד וחלק בקבוצות. זוהי תופעה נפלאה, אך יש לדעת כי בימים עברו זו היתה דרך החיים של יהודים.

בשבת אחר הצהרים אנשים גם כן באים ללמוד כאן, ובשבתות הקיץ הם יושבים שעות על גבי שעות ועוסקים בתורה. יש גם המגיעים ללמוד בימי ראשון [יום השבתון הלאומי בארה"ב]. בימי ראשון מתקיימים כאן ארבעה שיעורים, ויש יהודים שמשתתפים בכולם, ונשארים ללמוד עד שעה מאוחרת. זו דוגמא לאופן שבו יוכל האדם להמשיך להיות בן ישיבה גם אם הוא עובד לפרנסתו.

אך זאת יש לדעת, כי האיש החפץ לגדול בתורה, אינו יכול להרשות לעצמו לבזבז את הזמנים שאחרים רגילים לבזבז. "בן ישיבה" הוא אחד שקם בשעה מוקדמת בבוקר יום השבת כדי ללמוד לפני התפילה.